

Горбачова О.М.

к.е.н., доцент

Петрова А.М.

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВИ

Анотація. У даній роботі зосереджено увагу на актуальності вивчення особливостей такого дестабілізуючого явища держави, як бюджетний дефіцит. Здійснено виокремлення основних причин, що зумовлюють виникнення і розвиток даного негативного стану у сфері бюджетної системи країн. Із врахуванням визначених передумов утворення дефіциту бюджету розглянуто базові методи, спрямовані на його подолання.

Ключові слова: бюджет, бюджетний дефіцит, доходи, видатки, фінансування дефіциту, грошова емісія, кредитна емісія.

В сучасних умовах постійних перетворень та динамічних змін, які кожен день відбуваються у багатьох галузях людської життєдіяльності, стає важливим завданням насамперед утримання балансу та збереження відносної стабільності для будь-якої сфери суспільства. Адже з стрімкими трансформаціями, що відбуваються на глобальному рівні, і, які безпосередньо відбиваються на внутрішньому кліматі держави у комплексній дії з її специфічними особливостями функціонування та управління, тим чи іншим чином є високий ризик формування певних проблем. Ігнорування ж цих проблем може призвести до того, що дані явища можуть перетворитися з тимчасових у хронічні, що матиме накопичувальний негативний, руйнівний характер і вплив на всі інші сектори, тому слід обачливо та із застереженням реагувати на виникнення подібних випадків. Бюджетна система у цьому разі не стала винятком, оскільки ідеальне її функціонування є досить нечастою ситуацією у світовій історії держав і має свою низку негараздів, які можуть розвиватися, одним з яких є бюджетний дефіцит.

Перш за все слідувало б звернути увагу на загальному понятті даної економічної категорії та її сутності.

Бюджетний дефіцит – це певний стан бюджету, за якого спостерігається істотне перевищення загальної кількості видатків над обсягом доходної частини, що є твердженням наявності незбалансованості, і, як наслідок, недостатнього розміру коштів, призначених для основних державним потреб у плановому році.

Виникнення даного дестабілізуючого становища у бюджетній системі зумовлюється зазвичай певними чинниками, що певним чином мають певну силу та вплив на перебіг важливих процесів. Тому для розуміння підґрунтя

бюджетного дефіциту доцільно було б розглянути фактори, що можуть його спричиняти.

Причинами утворення бюджетного дефіциту є:

- порушення балансу та розгортання в економіці кризових явищ;
- скорочення доходів у результаті руйнівного впливу фінансової кризи;
- загострення проблем, пов'язаних з рівнем інфляції;
- збільшення обсягу державного боргу, як внутрішнього, так і зовнішнього;
- неврегульованість проведення державою власної інвестиційної та інноваційної політики;
- несприятливий стан фінансово-кредитних зв'язків країни;
- нераціональне використання коштів бюджету без узгодження з цілями держав;
- розвиток та підвищення рівня розповсюдженості тіньової економіки;
- незадовільна та невпорядкована законодавча база;
- порушення оптимального політичного клімату;
- низький життєвий рівень населення;
- надзвичайні обставини, актуальним прикладом чого може стати поширення COVID-19, що стало для багатьох держав світу непередбачуваним фактором впливу.

Як видно з вище наведених даних існує безліч причин виникнення дефіциту бюджету, тому не менш важливим є розгляд шляхів його подолання.

Існують чотири основні способи боротьби з бюджетним дефіцитом: збільшення доходів і зниження видатків, що націлені на зменшення обсягу дефіциту, й здійснення внутрішніх і зовнішніх позик та реалізація грошової і кредитної емісії з метою проведення фінансування вже наявного обсягу дефіциту бюджету.

Збільшення доходів бюджету може використовуватися у комплексі з сприятливою податковою політикою, що забезпечить стимулювання виробничого сектору до зростання його обсягу і рівня розвитку в даній сфері, що дасть змогу збільшити розмір національного доходу. Також можуть бути задіяні заходи із реформування заробітної плати і поліпшення доходів у вагомій частки громадян, яке безпосередньо знаходиться у взаємозв'язку з їхньою платоспроможністю і оптимізацією ступеня зацікавленості виробників щодо розширення обсягів продукції.

Зменшення видатків бюджету може бути представлене в першу чергу зниженням витрат, пов'язаних з народним господарством, і мінімізація державної участі в інвестиціях у сфері виробництва. Винятки становлять провідні та перспективні напрямки промислового виробництва, захист довкілля та певні об'єкти, які відносяться до інфраструктури.

Здійснення внутрішніх і зовнішніх позик розглядається, як пошук джерел для забезпечення фінансування наявного бюджетного дефіциту.

За здійснення внутрішніх запозичень і випуску державою цінних паперів загальний обсяг товарів і послуг, що належать до народного господарства, є

незмінним, а наслідки, що може спричинити ця заборгованість, визначаються становищем ринків праці і капіталу і кон'юнктури економіки.

Якщо ж фінансування дефіциту бюджету проводиться шляхом здійснення зовнішніх позик, то з'являється нагода проведення державою видатків у додатковому обсягу при одночасному збереженні поточного споживання і реальної діяльності, пов'язаної з інвестиціями, що здійснюється приватним сектором.

Останнім підходом щодо ліквідації бюджетного дефіциту є проведення кредитної і грошової емісії. Зростання рівня дефіциту бюджету і отримання кредитів ЦБ здебільшого означає емісійне фінансування, що в кінцевому результаті зумовлює збільшення темпів інфляції.

Таким чином, підсумовуючи вище наведену інформацію, можна зробити висновок, що формування бюджетного дефіциту є поширеним явищем у багатьох держав світу, яке виникає під дією певних причин, і вимагає комплексного та зваженого підходу щодо вибору шляхів для ефективного усунення дефіциту.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бюджетний дефіцит, його причини, наслідки, мета, джерела покриття. URL:

https://pidru4niki.com/72277/ekonomika/byudzhetniy_defitsit_prichini_naslidki_meta_dzherela_pokrittya

2. Основні шляхи подолання дефіциту бюджету. URL: https://studopedia.su/14_172244_osnovni-shlyahi-podolannya-defitsitu-byudzhetu.html (Дата звернення 29.12.2014).